

Tilgjengelige ansatte, gode lesesteder og tilgang til bøker

Trude Hoel, Nasjonalt lesesenter, UiS
Cecilie Fodstad, Institutt for språk, kunst og kultur, DMMH
Agnes-Margrethe Bjorvand, Institutt for nordisk og mediefag, UiA
Elisabeth Brekke Stangeland, Nasjonalt lesesenter, UiS

Alle barn skal være med på lesing i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017). Lesing er en del av barnekulturen, og lesing kan knyttes til alle barnehagens formål og fagområder. Det å lese kan også gi gode fellesopplevelser til både barn og voksne. Det er altså mange gode grunner til at vi skal lese sammen i barnehagen. Denne teksten som handler om premisser for en inkluderende lesekultur i barnehagen, setter særlig lys på rammevilkår, som tilgjengelige ansatte, gode lesesteder og tilgang til bøker.

Hvem er det egentlig som setter i gang og tar initiativ til lesing i barnehagen? Den nasjonale spørreundersøkelsen vi har gjennomført (Hoel m.fl., 2025) viser at det først og fremst er barna som tar initiativ. Over 90 % av barnehagelærerne oppgir at barn på avdelingen tok initiativ til lesing i dag eller i går. Dette gjelder både storbarns-, småbarns- og aldersblanda avdelinger.

Det kan man jo tenke at er fantastisk – at barna er så interessert i å bli lest for. Men, det var ikke noen overraskelse for oss. Vi vet at nesten alle barn i barnehagealder setter pris på bøker og det å bli lest for. Barna etterspør lesing, de har stor lese lyst. Men, det er en misforståelse å la barna være de som styrer all lesinga i barnehagen.

Fotograf: Marie von Krogh

At barna tar initiativ, betyr ikke nødvendigvis at det blir lesing. For at lesing skal skje, må også de ansatte være tilgjengelige og ha mulighet og vilje til å prioritere lesing. De fleste barnehageansatte sier som oftest «ja» når det kommer ei ryggende rompe inn på fanget. Men, det er ikke uproblematisk at det først og fremst er barna som tar initiativ til lesing. En barnehagelærer i fokusgruppeintervjuene våre sier:

Når barna kommer med ei bok, er det kanskje de barna som er vant til å bli lest for hjemme som kommer. Og kanskje de som aldri blir lest for, kanskje aldri får sitte inntil en voksen og får oppleve den stunden, da, ikke en gang i barnehagen, og det er veldig synd.

Lesing skal være en integrert del av barnehagens virksomhet og et tilbud til alle barn (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dersom barnehagens lesepraksis ene og alene er styrt av barnas initiativ til lesing, er det gjerne de som har leseerfaring hjemmefra, de som liker lesing best, som blir mest lest for.

Selvsagt tar også personalet initiativ til lesing, men når vi i intervjuene våre spør «hvorfor», så viser det seg at det voksne initiativet veldig ofte kommer fordi personalet ønsker å «roe litt ned» eller «rett og slett for å ha en litt rolig stund». «Hvis noe er kaotisk, eller barn vandrer hvileløst omkring, eller herjer – da hjelper det å ta frem en bok», er det også noen som svarer (Hoel m.fl., 2025). Vokseninitiert lesing skjer også først og fremst i overgangssituasjoner, for eksempel på slutten av barnehagedagen, før eller etter måltider, eller som noen sier at man leser «for de som ikke sover, men trenger å slappe av». Det kommer også fram i intervjuene at en del barnehagelærere lar være å lese fordi lesing fort kan bli sett på som unnasluntring i en travel barnehagehverdag. Det er mange som etterlyser mer personale og et ønske om å lese mer med god samvittighet, uten at de skal føle at kolleger tenker at «hun sitter jo bare der og leser» (Hoel m.fl., 2025). Når ansatte spontant tar initiativ til lesing, blir boka noe sekundært. Boka brukes for å trøste, for å roe ned, for å få barna til å bli sittende ved måltidet. Og det er litt trist, for da blir boka redusert til et middel istedenfor at den er viktig i seg selv.

Mange barnehagelærere oppgir at det å ha et godt sted å lese er viktig eller veldig viktig for at lesing skal skje (Hoel m.fl., 2025). Egne steder og påfyll av nye og gode bøker skaper et engasjement både blant de ansatte og barna. Gode steder – der man ikke blir forstyrret, steder som er skjerma for andre aktiviteter, steder der bøkene kan være lett tilgjengelige både for barn og voksne – er noe mange lengter etter.

Den beste lesekulturen oppstår når bøkene er tilgjengelige for barna der de er, integrert rundt i barnehagen – bøker om biler sammen med bilene, bøker på perlebordet, bøker i dukkekroken og bøker ute. Bøker og lesing er nemlig en gavepakke når det gjelder både gode opplevelser og et godt språkmiljø i barnehagen.

Fotograf: Marie von Krogh

Spørsmål til refleksjon

- Hvem er det som oftest tar initiativ til lesing i din barnehage – barna eller de ansatte?
- Når tar personalet i din barnehage initiativ til å lese bøker?
- Diskuter hva dere ville gjort hvis dere hadde frie tøyler til å lage ett eller flere lesesteder som dere mener er optimale for både barn og ansatte.

Referanser

Hoel, T., Fodstad, C., Bjorvand, A.-M. & Stangeland, E. B. (2025). Om lesepraksiser i den norske barnehagen. *Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning*.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen*. <https://www.udir.no/rammeplan>

Nasjonalt lesesenter
Universitetet i Stavanger